

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

NICHOLAS EMILIOU

4 päivänä toukokuuta 2023¹

Asia C-819/21

**Staatsanwaltschaft Aachen,
jossa asian käsittelyyn osallistuu
MD**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Landgericht Aachen (Aachenin alueellinen alioikeus, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö – Puitepäätös 2008/909/YOS – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Sellaisessa jäsenvaltiossa määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus, jossa tuomioistuinjärjestelmä ei täytäntöönpanojäsenvaltion tuomioistuimen käsityksen mukaan enää takaa oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin – Mahdollisuus kieltäytyä ulkomaisen tuomion täytäntöönpanosta

I Johdanto

1. MD on Puolan kansalainen, jonka Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Szczecin-Prawobrzežen piirioikeus, Puola) tuomitsi kuuden kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävään rangaistukseen. Kyseinen tuomioistuin määräsi alun perin ehdollisena määrätyn rangaistuksen sittemmin pantavaksi täytäntöön, ja Sąd Okręgowy Szczecin (Szczecinissä alioikeus, Puola) antoi tämän rangaistuksen täytäntöönpanemista varten eurooppalaisen pidätysmääräyksen, jonka perusteella MD otettiin kiinni Saksassa. Saksan viranomaiset kieltäytyivät kuitenkin panemasta tätä eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön sillä perusteella, että MD:n vakinainen asuinpaikka oli Saksassa. Puolalainen tuomioistuin pyysi näin ollen Saksan viranomaisia panemaan MD:lle määrätyn rangaistuksen täytäntöön puitepäätöksellä 2008/909/YOS² käyttöön otetun järjestelmän mukaisesti.

2. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin Landgericht Aachen (Aachenin alueellinen alioikeus, Saksa) pyrkii käsiteltävässä asiassa selvittämään, voiko se kieltäytyä hyväksymästä tällaista pyyntöä sen tilanteen vuoksi, joka on aiheutunut Puolassa toteutetuista kiistanalaisista tuomioistuinuudistuksista, joiden osalta unionin tuomioistuin on antanut useita tuomioita. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee tämän tilanteen vuoksi, voidaanko MD:n

¹ Alkuperäinen kieli: englanti

² Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöön panemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehty neuvoston puitepäätös (EUVL 2008, L 327, s. 27), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 annetulla neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24) (jäljempänä puitepäätös 2008/909).

oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin katsoa olevan turvattu tilanteessa, jossa yleisillä puutteilla on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsityksen mukaan vaikutusta oikeusvaltioperiaatteeseen ja kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinten riippumattomuuteen.

3. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee tarkemmin ottaen, voidaanko puitepäätöksellä 2008/909 käyttöön otettuun vastavuoroista tunnustamista koskevaan järjestelmään soveltaa unionin tuomioistuimen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaan puitepäätökseen³ liittyvää oikeuskäytäntöä, jonka mukaan tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan poikkeuksellisesti kieltäytyä siinä nimenomaisesti säädettyjen perusteiden ohella silloin, kun kaksivaiheisen tutkinnan (jonka luonnetta selitetään ja käsitellään jatkossa) suorittamisen jälkeen käy ilmi, että tällainen täytäntöönpano johtaisi todelliseen vaaraan siitä, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan toisessa kohdassa taattua perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan.⁴ Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa tältä osin selvittää, millaisia edellytyksiä soveltaen tällainen tutkinta on suoritettava ja mikä on asianmukainen ajankohta, joka on otettava sitä suorittaessa huomioon.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

4. Perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan ensimmäisessä virkkeessä määrätään, että ”jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu”.

5. Puitepäätöksen 2008/909 3 artiklan 4 kohdassa säädetään, että tämä puitepäätös ”ei aiheuta muutoksia velvoitteeseen kunnioittaa [SEU] 6 artiklassa vahvistettuja perusoikeuksia ja oikeudellisia peruseriaatteita”.

6. Saman puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa luetellaan kolme eri täytäntöönpanojäsenvaltioiden ryhmää, joihin tuomion tunnustamista ja rangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva pyyntö voidaan lähettää. Näitä ovat a) jäsenvaltio, jonka kansalainen tuomittu on ja jossa hän asuu, b) jäsenvaltio, jonka kansalainen tuomittu on ja johon, vaikkei hän asu mainitussa jäsenvaltiossa, hänet karkotetaan sen jälkeen, kun hänet on vapautettu rangaistuksen täytäntöönpanosta tuomioon tai oikeudelliseen tai hallinnolliseen päätökseen taikka tuomiosta johtuvaan muuhun toimenpiteeseen sisältyvän maastapoistamis- tai karkotusmääräyksen perusteella, tai c) mikä tahansa muu kuin a tai b alakohdassa tarkoitettu jäsenvaltio, jonka toimivaltainen viranomainen suostuu tuomion ja todistuksen lähettämiseen kyseiseen jäsenvaltioon.

7. Puitepäätöksen 2008/909 8 artiklan 1 kohdassa todetaan, että ”täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen on tunnustettava 4 artiklan mukaisesti ja 5 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen lähetetty tuomio ja toteutettava viipymättä kaikki tarvittavat toimenpiteet rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, jollei se päätä vedota johonkin 9 artiklassa säädettyyn perusteeseen kieltäytyä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta”.

³ Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehty neuvoston puitepäätös 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24) (jäljempänä eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätös).

⁴ Ks. erityisesti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586; jäljempänä tuomio Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet)).

8. Puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan a–l alakohdassa luetellaan perusteet, joiden nojalla ”täytäntöönpano[jäsen]valtion toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä tunnustamasta tuomiota ja panemasta rangaistusta täytäntöön”.

III Tosiseikat, menettely pääasiassa ja ennakkoratkaisukysymykset

9. MD on Puolan kansalainen, jonka vakinainen asuinpaikka on Saksassa. Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże tuomitsi hänet 7.8.2018 kuuden kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävään rangaistukseen, joka määrättiin ehdollisena, ja asetti hänelle koeajan (jäljempänä alkuperäinen tuomio). MD ei ollut läsnä oikeudenkäynnissä.

10. Tämä sama tuomioistuin määräsi 16.7.2019 vapaudenmenetyksen käsittävän ehdollisen rangaistuksen täytäntöön pantavaksi.

11. Generalstaatsanwaltschaft Köln (Kölnin syyttäväviranomainen, Saksa) päätti 17.12.2020 olla panematta Sąd Okręgowy Szczecin antamaa eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön sen vuoksi, että MD:n vakinainen asuinpaikka oli Saksassa ja että hän oli vastustanut luovuttamistaan Puolan viranomaisille. Asiakirja-aineistoon sisältyvistä tiedoista ilmenee, että tämä päätös perustui eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohtaan.⁵

12. Sąd Okręgowy Szczecin lähetti 26.1.2021 Generalstaatsanwaltschaft Berlinille (Berliinin syyttäväviranomainen, Saksa) oikeaksi todistetun jäljennöksen alkuperäisestä tuomiosta ja puitepäätöksen 2008/909 4 artiklassa mainitun todistuksen määrätyn vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Nämä asiakirjat lähetettiin Staatsanwaltschaft Aachenille (Aachenin syyttäväviranomainen, Saksa), joka oli asiassa alueellisesti toimivaltainen.

13. Kuultuaan MD:tä Aachenin syyttäväviranomainen katsoi, että edellytykset kyseessä olevan vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanolle olivat täyttyneet, ja pyysi Landgericht Aachenia panemaan täytäntöön alkuperäisen tuomion ja ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan määräyksen sekä vahvistamaan kuuden kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen.

14. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin, voiko se kieltäytyä tunnustamasta kyseessä olevia tuomioistuinratkaisuja ja panemasta määrättyä rangaistusta täytäntöön, sillä sen näkemyksen mukaan objektiivisten, luotettavien, tarkkojen ja asianmukaisesti päivitettyjen tietojen perusteella, jotka koskevat tuomioistuinjärjestelmän tilannetta Puolassa, on perusteita uskoa, että olosuhteet alkuperäisen tuomion antamisen ja ehdollisen tuomion täytäntöön pantavaksi määrittämisen ajankohtina olivat (ja ovat edelleen) ristiriidassa SEU 2 artiklassa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen ja tuomioistuinten riippumattomuutta koskevan vaatimuksen kanssa, joka perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan mukaisesti muodostaa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan MD:n perusoikeuden olennaisen sisällön.

⁵ Ennakkoratkaisupyynnön mukaan päätös perustui kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen) 83 b §:n 2 momentin 2 kohtaan. Kuten komissiokin huomauttaa, kyseinen tilanne siis kuuluu puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan soveltamisalaan. Tämän säännöksen mukaan vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta on mahdollista kieltäytyä, kun etsitty henkilö oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai asuu siellä vakinaisesti, ja tämä valtio sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen itse täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

15. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tukeutuu tässä yhteydessä komission ehdotukseen sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta,⁶ sekä puolalaisten tuomioistuinten riippumattomuutta koskevaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön,⁷ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytäntöön. Se kiinnittää huomiota myös useisiin tilanteisiin, joissa puolalaiset viranomaiset ovat katsoneet, ettei unionin oikeuden ensisijaisuus sido niitä.

16. Tässä tilanteessa Landgericht Aachen päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko täytäntöönpanojäsenvaltion tuomioistuin, jolta haetaan tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista, [puitepäätöksen 2008/909] 3 artiklan 4 kohdan nojalla, luettuna yhdessä [perusoikeuskirjan] 47 artiklan 2 kohdan kanssa, kieltäytyä tunnustamasta toisessa jäsenvaltiossa annettua tuomiota ja panemasta täytäntöön kyseisellä tuomiolla määrättyä rangaistusta [puitepäätöksen 2008/909] 8 artiklan mukaisesti, jos on viitteitä siitä, että olosuhteet kyseisessä jäsenvaltiossa täytäntöön pantavan ratkaisun tai sitä koskevien seuraavien ratkaisujen tekemisajankohtana eivät ole oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden mukaisia, koska kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmä itsessään ei ole enää SEU 2 artiklassa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen mukainen?

2) Voiko täytäntöönpanojäsenvaltion tuomioistuin, jolta haetaan tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista, [puitepäätöksen 2008/909] 3 artiklan 4 kohdan nojalla, luettuna yhdessä SEU 2 artiklassa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kanssa, kieltäytyä tunnustamasta toisessa jäsenvaltiossa annettua tuomiota ja panemasta täytäntöön kyseisellä tuomiolla määrättyä rangaistusta [puitepäätöksen 2008/909] 8 artiklan mukaisesti, jos on viitteitä siitä, että kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan päätöksen tekemisajankohtana ei ole enää SEU 2 artiklassa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen mukainen?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Ennen kuin kieltäydytään toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion tunnustamisesta ja kyseisellä tuomiolla määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanosta [puitepäätöksen 2008/909] 3 artiklan 4 kohtaan, luettuna yhdessä [perusoikeuskirjan] 47 artiklan 2 kohdan kanssa, viitaten, koska on viitteitä siitä, että olosuhteet kyseisessä jäsenvaltiossa eivät ole oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden mukaisia, koska kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmä itsessään ei ole enää SEU 2 artiklassa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen mukainen, onko seuraavassa vaiheessa tutkittava, ovatko oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden vastaiset olosuhteet kyseisessä menettelyssä vaikuttaneet konkreettisesti tuomitun/tuomittujen vahingoksi?

⁶ Euroopan komission ehdotus neuvoston päätökseksi sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta, COM(2017) 835 final.

⁷ Tuomio Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet); tuomio 5.11.2019, komissio v. Puola (Yleisten tuomioistuinten riippumattomuus) (C-192/18, EU:C:2019:924); tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitoaoston riippumattomuus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982); tuomio 15.7.2021, komissio v. Puola (Tuomareita koskeva kurinpitojärjestelmä) (C-791/19, EU:C:2021:596) ja tuomio 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ym. (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931) sekä vireillä oleva asia C-204/21, komissio v. Puola.

4) Sikäli kuin ensimmäiseen kysymykseen ja/tai toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi siten, että päätös siitä, ovatko olosuhteet jäsenvaltiossa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden vastaiset, koska kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmä itsessään ei ole enää oikeusvaltioperiaatteen mukainen, ei kuulu jäsenvaltioiden tuomioistuimille vaan Euroopan unionin tuomioistuimelle:

Oliko Puolan tasavallan tuomioistuinjärjestelmä 7.8.2018 ja/tai 16.7.2019 tai onko Puolan tasavallan tuomioistuinjärjestelmä nykyisin SEU 2 artiklassa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen mukainen?”

17. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Alankomaiden ja Puolan hallitukset sekä Euroopan komissio. Ne ovat myös vastanneet unionin tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin.

IV Asian tarkastelu

18. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii neljällä kysymyksellään selvittämään, voiko se – ja jos voi, millä edellytyksillä – kieltäytyä poikkeuksellisesti tunnustamasta sille puitepäätöksellä 2008/909 käyttöön otetun järjestelmän mukaisesti vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanoa varten lähetettyä tuomiota muulla kuin tässä välineessä tätä tarkoitusta varten nimenomaisesti säädetyillä perusteilla, jos järjestelmän soveltaminen johtaisi olennaisesti oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden aiemman loukkaamisen sietämiseen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tämä loukkaaminen johtuu yleisistä puutteista, jotka vaikuttavat tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän riippumattomuuteen ja joiden vuoksi kyseistä oikeutta ei voida asianmukaisesti turvata.

19. Aloitan analyysini esittämällä ensin alustavia kommentteja ennakkoratkaisupyynnön asiayhteydestä ja sisällöstä (A). Tämän jälkeen tutkin esitettyjä kysymyksiä ja käsittelen ensiksi eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevaa kirjoittamatonta poikkeuksellista perustetta, jonka unionin tuomioistuin on ottanut käyttöön eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen yhteydessä ja joka on toiminut inspiraationa puitepäätöstä 2008/909 konkreettisesti koskevalle nyt käsiteltävälle ennakkoratkaisupyynnölle (B). Sen jälkeen arvioin, voidaanko – ja jos voidaan, missä määrin – tätä kirjoittamatonta perustetta soveltaa myös tämän välineen yhteydessä, joka on Euroopan unionissa rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä käytettävä erillinen työkalu, jonka osalta tämä kysymys tulee unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi ensimmäistä kertaa (C). Lopuksi käsittelen kysymystä siitä, mikä on asianmukainen ajankohta, joka on otettava huomioon, kun tätä kirjoittamatonta poikkeuksellista kieltäytymisperustetta sovelletaan (D).

A Alustavat huomautukset ennakkoratkaisupyynnön asiayhteydestä ja sisällöstä

20. Kuten jo huomautin, nyt käsiteltävässä ennakkoratkaisupyynnössä on kyse puitepäätöksen 2008/909 soveltamisesta. Tämä väline kuuluu vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen, jolla sovelletaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta ja tukeudutaan keskinäiseen luottamukseen, joka jäsenvaltioilla on oltava muiden jäsenvaltioiden rikosoikeudellisiin

järjestelmiin.⁸ Lyhyesti sanottuna tämä keskinäinen luottamus edellyttää sitä, että jokainen jäsenvaltio olettaa, että unionin oikeutta – mukaan lukien siinä taattu perusoikeuksia – noudatetaan kaikissa muissa jäsenvaltioissa.⁹

21. Näistä lyhyistä huomautuksista ilmenee, että puitepäätöstä 2008/909 koskevat samat yleiset taustalla olevat periaatteet kuin ne – mikä nyt käsiteltävässä asiassa on merkityksellistä –, jotka koskevat eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaa puitepäätöstä.¹⁰

22. Kuten jäljempänä yksityiskohtaisemmin selitetään, tämä puitepäätös perustuu velvoitteeseen panna eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön, jollei tyhjentävästi luetelluista kieltäytymisperusteista muuta johdu. Unionin tuomioistuin teki samalla selväksi, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolla ei saada altistaa asianomaista henkilöä todelliselle vaaralle siitä, että joitakin perusoikeuskirjassa hänelle taatuista perusoikeuksista loukataan. Näiden tilanteiden estämiseksi unionin tuomioistuin on ottanut käyttöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevan kirjoittamattoman lisäperusteen, jota voidaan kuitenkin soveltaa ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa.

23. Unionin tuomioistuin on ottanut käyttöön kaksivaiheisen tutkinnan, jonka avulla toimivaltainen kansallinen viranomainen selvittää, onko tällaisia olosuhteita olemassa. Lyhyesti sanottuna tämä tutkinta edellyttää *ensimmäisessä* vaiheessa sitä, että selvitetään, onko siinä jäsenvaltiossa, josta eurooppalainen pidätysmääräys on lähtöisin, rakenteellisia tai yleisiä puutteita, jotka voivat vaikuttaa kyseessä olevaan perusoikeuteen. Jos niitä on, tutkinnan *toinen* vaihe edellyttää lyhyesti sanottuna sitä, että selvitetään, aiheuttavatko nämä rakenteelliset tai yleiset puutteet todellisen vaaran siitä, että kyseessä olevaa perusoikeutta loukataan, tai ovatko ne jo vaikuttaneet konkreettisesti tähän oikeuteen.

24. Ymmärrän asian niin, että yhtäältä eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen mukaisen ja toisaalta puitepäätöksen 2008/909 mukaisen oikeudellisen yhteistyön taustalla olevien periaatteiden samankaltaisuus on kannustanut ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta tiedustelemaan, sovelletaanko edellä mainittua kirjoittamatonta kieltäytymisperustetta myös jälkimmäisen puitepäätöksen yhteydessä. Ymmärrän samalla, että eräät näiden välineiden väliset erot ovat johtaneet siihen, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko tätä perustetta sovellettava samojen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

25. Sen pääasiallisen ja implisiittisen kysymyksen lisäksi, joka koskee eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaan puitepäätökseen liittyvässä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä käyttöön otetun kirjoittamattoman perusteen soveltamista, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää joko nimenomaisesti tai implisiittisesti neljä konkreettista kysymystä, jotka voidaan ilmaista seuraavasti.

26. Se pohtii ensiksi, onko mahdollista, että ennen kuin tällaisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antaman tuomion täytäntöönpanosta kieltäydytään, kaksivaiheisesta tutkinnasta, jonka suorittamista edellä mainittu kirjoittamaton poikkeuksellinen peruste edellyttää,

⁸ Ks. vastaavasti lausunto 18.12.2014, 2/13 (Euroopan unionin liittyminen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen) (EU:C:2014:2454, 191 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

⁹ Ks. esim. tuomio 22.2.2022, Openbaar Ministerie (Laillisesti perustettu tuomioistuin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa) (C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 40 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Openbaar Ministerie (Laillisesti perustettu tuomioistuin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa)).

¹⁰ Puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä ks. vastaavasti sen johdanto-osan viides perustelukappale ja komission tiedonanto – Käsikirja tuomittujen siirtämisestä ja vapausrangaistuksista Euroopan unionissa (EUVL 2019, C 403, s. 2), 1.2 kohta.

suoritetaan vain ensimmäinen vaihe, vai onko myös sen toinen vaihe tarpeen suorittaa ja selvittää, ovatko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuinten riippumattomuutta koskevat havaitut puutteet vaikuttaneet MD:n perusoikeuteen oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (kolmas kysymys luettuna yhdessä ensimmäisen ja toisen kysymyksen kanssa).

27. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on nyt käsiteltävän asian konkreettisissa olosuhteissa epävarma siitä ajankohdasta, joka tätä tutkintaa suorittaessa on otettava huomioon: onko se ajankohta, jona annettiin alkuperäinen tuomio, jolla rangaistus on määrätty, vai ajankohta, jona ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön (ensimmäinen kysymys), vai ajankohta, jona täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on päätettävä tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta (toinen kysymys).

28. Lopuksi kansalliselle tuomioistuimelle on epäselvää, kuuluuko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuinten tilanteen arvioiminen kansalliselle tuomioistuimelle vai onko siinä kyse ”perussopimusten tulkinnasta”, joka kuuluu unionin tuomioistuimelle. Jälkimmäisessä tapauksessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko kyseinen tuomioistuinjärjestelmä ollut asianomaisina ajankohtina oikeusvaltioperiaatteen mukainen (neljäs kysymys).

29. Käsitellen näitä kysymyksiä tämän ratkaisuehdotuksen seuraavissa osissa siten, että muistutan ensin eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevan kirjoittamattoman perusteen syntyhistoriasta, minkä jälkeen tarkastelen toiseksi sitä, voidaanko tätä perustetta soveltaa puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä, ja sen soveltamisen edellytyksiä ja kolmanneksi huomioon otettavaa ajankohtaa.

B Kirjoittamaton peruste, joka koskee poikkeuksellista kieltäytymistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta

30. Unionin tuomioistuin otti käyttöön kirjoittamattoman perusteen, joka koskee poikkeuksellista kieltäytymistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru,¹¹ jossa asianomaisten henkilöiden luovuttamiseen katsottiin liittyvän vaara siitä, että nämä henkilöt altistuvat epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua koskevan ehdottoman kiellon rikkomiselle¹² pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolosuhteisiin liittyvien rakenteellisten puutteiden vuoksi.

31. Unionin tuomioistuin muistutti tässä yhteydessä, että jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti velvolliset panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön,¹³ jollei eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 3, 4 ja 4 a artiklassa tyhjentävästi ilmaistuista täytäntöönpanon ehdottomista ja harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista muuta johdu. Mikään näissä säännöksissä luetelluista perusteista ei soveltunut esillä olleeseen tilanteeseen. Unionin tuomioistuin katsoi, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kuitenkin kieltäytyä poikkeuksellisissa olosuhteissa, jos *ensiksi* on todettu rakenteellisia tai yleisiä puutteita, jotka voivat vaikuttaa kyseessä olevan perusoikeuden suojaamiseen, ja jos *toiseksi* on

¹¹ Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198; jäljempänä tuomio Aranyosi ja Căldăraru).

¹² Sellaisena kuin siitä määrätään perusoikeuskirjan 4 artiklassa.

¹³ Kuten eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdassa säädetään.

painavia perusteita uskoa, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen tarkoittama henkilö altistuu todelliselle vaaralle siitä, että hänen kyseessä olevaa perusoikeuttaan loukattaisiin, jos hänet luovutettaisiin.¹⁴

32. Unionin tuomioistuin vahvisti tuomiossa Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet) oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä riippumattomassa tuomioistuimessa koskevan perusoikeuden yhteydessä, sellaisena kuin se on ilmaistu perusoikeuskirjan 47 artiklassa, sen, että tätä kirjoittamatonta poikkeusta ja sen perustana olevaa kaksivaiheista tutkintaa on sovellettava. Tästä tuomiosta ilmenee, että täytäntöönpanojäsenvaltio voi jättää ryhtymättä toimenpiteisiin eurooppalaisen pidätysmääräyksen johdosta, jos se *ensiksi* sellaisten objektiivisten, luotettavien, tarkkojen ja asianmukaisesti päivitettyjen tietojen perusteella, jotka koskevat tuomioistuinjärjestelmän toimintaa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, havaitsee, että sen vuoksi, etteivät kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimet ole rakenteellisten ja yleisten puutteiden vuoksi riippumattomia, on olemassa todellinen vaara siitä, että perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan, ja jos *toiseksi* käsiteltävän asian olosuhteissa on painavia perusteita uskoa, että etsityn henkilön luovuttaminen altistaisi hänet tälle vaaralle.¹⁵

33. Unionin tuomioistuin vahvisti tuomioissa Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus)¹⁶ ja Openbaar Ministerie (Laillisesti perustettu tuomioistuin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa),¹⁷ että vaikka kansallinen tuomioistuin on vakuuttunut siitä, että kaksivaiheiseen tutkintaan liittyvä ensimmäinen edellytys on täyttynyt, on *silti* tarpeen suorittaa toinen vaihe ja arvioida tilanteeseen liittyviä konkreettisia olosuhteita.

34. Vaikka kirjoittamattoman kieltäytymisperusteen soveltamista ja etenkin sen perustana olevaa tutkinnan toista vaihetta on alun perin tarkasteltu sellaisten tosiseikkojen yhteydessä, joiden osalta oli merkityksellistä tarkastella vain kyseessä olevan perusoikeuden *odotettavissa olevaa* loukkaamista (todellinen vaara), unionin tuomioistuin on selventänyt, että tätä perustetta sovelletaan myös tilanteissa, joissa on näyttöä *aikaisemmasta* loukkaamisesta (kun kyseinen eurooppalainen pidätysmääräys on annettu sellaisen vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, joka on määrätty rikosoikeudellisessa menettelyssä, johon pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainkäyttövallan riippumattomuuteen liittyvät havaitut rakenteelliset tai yleiset puutteet olivat konkreettisesti vaikuttaneet).¹⁸

C Kirjoittamaton poikkeuksellinen kieltäytymisperuste ja puitepäätös 2008/909

35. Ennen kuin alan tarkastella pääasiallista kysymystä siitä, sovelletaanko kirjoittamatonta perustetta, joka koskee poikkeuksellista kieltäytymistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, mutatis mutandis myös puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä (2), esitän huomautuksia siitä, onko tällainen näkökohta ylipäättään merkityksellinen pääasian olosuhteissa.

¹⁴ Tuomio Aranyosi ja Căldăraru, 94 ja 104 kohta. Ks. myös tuomio 25.7.2018, Generalstaatsanwaltschaft (Vankeusolosuhteet Unkarissa) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589) ja tuomio 15.10.2019, Dorobantu (C-128/18, EU:C:2019:857).

¹⁵ Tuomio Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), 61 ja 68 kohta.

¹⁶ Tuomio 17.12.2020, Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus) (C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, erityisesti 60 ja 61 kohta; jäljempänä tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus)).

¹⁷ Tuomio Openbaar Ministerie (Laillisesti perustettu tuomioistuin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa) 66 kohta.

¹⁸ Ibid., tuomion 83, 86 ja 102 kohta. Kuten Alankomaiden hallitus on huomauttanut, tämä tuomio on julistettu sen jälkeen, kun ennakkoratkaisupyynnön nyt käsiteltävässä asiassa on esitetty 30.12.2021. Ks. kuitenkin myös tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus), 68 kohta.

Se on näet merkityksellinen ainoastaan, jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tilanteessa, jossa kyseisen välineen sääntelyssä sille asetetaan *velvoite* tunnustaa tuomio ja panna kyseessä oleva rangaistus täytäntöön (1).

1. Onko olemassa velvoite tunnustaa tuomio ja panna rangaistus täytäntöön?

36. Muistutan, että kirjoittamaton peruste, joka sallii sen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta poikkeuksellisesti kieltäytyään, on otettu käyttöön sen todellisen vaaran estämiseksi, että eräitä perusoikeuskirjan suojaamia perusoikeuksia loukataan (tai sen estämiseksi, että tällaista loukkaamista myöhemmin siedetään), mikä – jos tällainen vaara osoitetaan – johtaa poikkeukseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano *velvoitteesta*.

37. Jotta tämä peruste olisi puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä merkityksellinen, on ratkaistava, onko niin, että täytäntöönpanosta vastaava viranomainen on tilanteessa, jossa se on velvollinen tunnustamaan sille lähetetyn tuomion ja panemaan täytäntöön tällä tuomiolla määrätyn rangaistuksen. Tällaista velvoitetta ei kuitenkaan synny kaikissa tämän välineen kattamissa asioissa.

38. Kyseisessä välineessä tehdään näet ero erilaisten tilanteiden välillä riippuen siitä, millainen suhde asianomaisen henkilön, jolle rangaistus on määrätty, ja jäsenvaltion, johon tunnustamista koskeva pyyntö on lähetetty, välillä on.

39. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tuomion antanut jäsenvaltio voi esittää tätä koskevan pyynnön a) jäsenvaltiolle, jonka kansalainen tuomittu on ja jossa hän asuu, b) jäsenvaltiolle, jonka kansalainen tuomittu on ja johon, vaikkei hän asu mainitussa jäsenvaltiossa, tuomittu karkotetaan sen jälkeen, kun hän on suorittanut rangaistuksensa, tai c) mille tahansa muulle jäsenvaltiolle, ”jonka toimivaltainen viranomainen suostuu tuomion ja todistuksen lähettämiseen kyseiseen jäsenvaltioon”.

40. Velvoite tunnustaa tuomio ja panna kyseessä oleva rangaistus täytäntöön syntyy kahdessa ensin mainitussa skenaariossa, mutta kolmannessa skenaariossa velvoitteen syntyminen riippuu suostumuksesta, joka voidaan antaa tai jättää antamatta.¹⁹ Näin ollen kolmanteen skenaarioon sinällään ja yksinään ei liity velvoitetta hyväksyä tätä varten lähetetty pyyntö.

41. Ennakkoratkaisupyyntöön on tietoja siitä, että MD on ratkaisun antaneen jäsenvaltion kansalainen ja hän asuu täytäntöönpaneuvassa jäsenvaltiossa. Tiedot viittaisivat siihen, ettei hän ole myös jälkimmäisen kansalainen, mikä ennakkoratkaisupyyntöön esittäneen tuomioistuimen on tarkistettava. Nähdäkseni tämä puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan mukainen erottelu menettää kuitenkin merkityksensä, jos tunnustamista koskeva pyyntö on esitetty sen jälkeen, kun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta on eurooppalaisen pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan perusteella kieltäydytty. Kuten jo muistutin,

¹⁹ Kuten on selitetty myös komission tiedonannossa – Käsikirja tuomittujen siirtämisestä ja vapausrangaistuksista Euroopan unionissa (EUVL 2019, C 403, s. 2; jäljempänä siirtämiskäsikirja), 2.3.4 ja 2.5 kohta. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin luopua vaatimuksesta, joka koskee niiden antamaa hyväksyntää, tässä säännöksessä kuvailuissa tilanteissa.

tämän säännöksen mukaan täytäntöönpanojäsenvaltio voi näet kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, jos se sitoutuu panemaan kyseessä olevan rangaistuksen itse täytäntöön.²⁰

42. Asiakirja-aineiston perusteella olen ymmärtänyt, että tilanne pääasiassa on juuri tämä²¹ ja että sitä kuvastaa yleisesti puitepäätöksen 2008/909 25 artikla, jonka mukaan ”puitepäätöksen säännöksiä sovelletaan soveltuvin osin, sikäli kuin ne ovat [eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan] puitepäätöksen – – säännösten mukaisia, rangaistusten täytäntöönpanoon tapauksissa, joissa jäsenvaltio sitoutuu panemaan rangaistuksen täytäntöön [eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan] puitepäätöksen 4 artiklan 6 [ala]kohdan mukaisesti”.

43. Näkemykseni on, että jos täytäntöönpanojäsenvaltio olisi puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla oikeutettu kieltäytymään edelleen tuomion tunnustamisesta sen jälkeen, kun se on kieltäytynyt eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan nojalla panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, tämä johtaisi tilanteeseen, joka ei ole sopusoinnussa viimeksi mainitun välineen kanssa.²² Katson siten, että jos tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva pyyntö on esitetty tässä konkreettisesti asiayhteydessä, harkintavallan käyttäminen ei ole mahdollista, vaikka kyseessä oleva tilanne muutoin kuuluisi puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettun skenaarion alaan, jossa harkintavaltaa voidaan käyttää.²³

44. Kysymystä siitä, voidaanko edellä mainittua kirjoittamatonta poikkeuksellista kieltäytymisperustetta soveltaa tämän välineen yhteydessä – ja jos voidaan, millä edellytyksillä –, on näissä olosuhteissa tarkasteltava yksityiskohtaisemmin.

2. Kirjoittamattoman, eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevan perusteen mahdollinen soveltaminen puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä

45. Tätä kysymystä arvioidessani muistutan aluksi aiemmasta huomautuksestani, jonka mukaan puitepäätös 2008/909 on puitepäätöksen 2002/584 tavoin väline, joka kuuluu vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen samalla tavoin kuin eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätös.

46. Toiseksi, kuten aiemmin jo huomautettiin, eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen tavoin tässä puitepäätöksessä tukeudutaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, joka itse juontaa juurensa keskinäisestä luottamuksesta, joka jäsenvaltioilla tulisi olla toisensa oikeusjärjestyksiin. Tämä keskinäinen luottamus edellyttää sitä, että jäsenvaltioiden on poikkeustilanteita lukuun ottamatta katsottava, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja unionin oikeudessa tunnustettuja perusoikeuksia.²⁴

²⁰ Ks. myös edellä alaviite 5. Tämän eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätöksen säännöksen tarkoitus on sama kuin puitepäätöksen 2008/909 tarkoitus, joka on ilmaistu sen 3 artiklan 1 kohdassa ja joka on tuomitus henkilön sosiaalisen kuntoutuksen helpottaminen. Ks. tuomio 13.12.2018, Sut (C-514/17, EU:C:2018:1016, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

²¹ Ks. edellä 11 kohta ja alaviite 5.

²² Tämän tulkinnan vahvistaa puitepäätöksen 2008/909 liitteessä I olevan sen vakiomallin rakenne, joka on lähetettävä täytäntöönpanojäsenvaltiolle yhdessä tunnustettavan tuomion kanssa. Tämän vakiomallin g alakohdassa vaaditaan, että tuomion antaneen viranomaisen on ilmoitettava, mistä puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta tapauksesta, sellaisena kuin ne on kuvattu tämän ratkaisuehdotuksen 39 kohdassa, on kyse. Siinä todetaan samalla, ettei ilmoittaminen ole enää tarpeen, jos tuomion antanut jäsenvaltio vahvistaa merkitemällä rastin f alakohtaan, että pyynnössä on kyse eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan soveltamisalaan kuuluvaan tilanteeseen liittyvästä täydennyksestä.

²³ Ks. edellä 39 kohta.

²⁴ Ks. edellä alaviitteet 8 ja 9.

47. Kolmanneksi tämän vuoksi on niin, että koska tällä välineellä asetetaan täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle lähtökohtainen velvoite tunnustaa tuomio ja panna rangaistus täytäntöön, tässä tarkoituksessa esitetty pyyntö olisi hyväksyttävä puitepäätöksen 2008/909 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jollei yksinomaan tämän välineen 9 artiklan a alakohdassa tyhjentävästi luetelluista kieltäytymisperusteista muuta johdu.²⁵ Ymmärrän asian niin, ettei pääasiassa voida soveltaa yhtäkään näistä perusteista.²⁶

48. Kuten jo muistutettiin, keskinäinen luottamus ei silti tarkoita sokeaa luottamusta.²⁷ Unionin oikeutta on aina tulkittava perusoikeuskirjan mukaisesti sellaisten tilanteiden välttämiseksi, joissa sen soveltaminen johtaisi todelliseen vaaraan siitä, että siinä taattu perusoikeuksia loukataan, tai – mikä nyt käsiteltävässä asiassa on merkityksellistä – joissa sen soveltamisella siedettäisiin tiettyjä tilanteita, joissa tällainen loukkaaminen on jo tapahtunut. Tämä ajatus sisältyy puitepäätöksen 2008/909 3 artiklan 4 kohdassa säädettyyn perusoikeuslausekkeeseen, jossa – samoin kuin eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdassa – todetaan, että se ei aiheuta muutoksia veloitteeseen kunnioittaa SEU 6 artiklassa vahvistettuja perusoikeuksia ja oikeudellisia peruseriaatteita.²⁸

49. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, johon tämän ratkaisuehdotuksen aiemmassa jaksossa viitattiin, ilmenee, että jos eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano johtaisi sellaisen tuomion täytäntöönpanoon, joka annettiin rikosoikeudenkäynnissä, johon vaikuttivat rakenteelliset tai yleiset puutteet tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden osalta siten, että tämä selvästi vaikutti tietyn rikosasian käsittelyyn, kyse olisi kyseisen henkilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskevasta loukkauksesta.²⁹

50. Koska puitepäätös 2008/909 ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätös toimivat samasta keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen muodostamasta lähtökohdasta käsin, mikä voi johtaa vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tosiasialliseen täytäntöönpanoon, katson, että näiden molempien välineiden yhteydessä on sovellettava kirjoittamatonta perustetta, joka sallii sen, että toisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten pyynnön hyväksymisestä poikkeuksellisesti kieltäytyään. Näiden molempien soveltaminen käytännössä voi näet johtaa tilanteeseen, jossa on tarpeen estää kielteiset seuraukset, joita edellisessä kohdassa on yleisin sanamuodoin kuvailtu.

51. Näiden välineiden taustalla olevien piirteiden samankaltaisuus johtaa siihen, että katson, että kyseessä olevaa kirjoittamatonta perustetta on sovellettava samoin edellytyksin riippumatta siitä, kumpaan näistä kahdesta välineestä turvaudutaan. Tämä merkitsee sitä, kuten myös Alankomaiden ja Puolan hallitukset ja komissio totesivat, että kyseisen perusteen soveltamisen on perustuttava samaan kaksivaiheiseen tutkintaan, jonka unionin tuomioistuin on ottanut

²⁵ Toisin sanoen velvoite panna rangaistus täytäntöön on pääsääntö ja päätös olla panematta sitä täytäntöön on poikkeus. Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen osalta ks. viimeksi tuomio 23.3.2023, LU ja PH (Ehdollisen rangaistuksen määrääminen täytäntöönpanotavaksi) (C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, 47 ja 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio LU ja PH).

²⁶ Ymmärrän asian niin, ettei se, että MD:n oikeudenkäynti pidettiin hänen *poissa ollessaan*, ollut merkityksellinen seikka silloin, kun Saksan viranomaiset päättivät olla panematta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, eikä sillä ole merkitystä myöskään nyt käsiteltävässä asiassa, kun otetaan huomioon edellytykset, joiden mukaisesti tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta voidaan tällaisessa tapauksessa puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan i alakohdan mukaisesti kieltäytyä.

²⁷ Ks. Lenaerts, K. "La vie après l'avis: exploring the principle of mutual (yet not blind) trust", *Common Market Law Review*, osa 54, nro 3, 2017, s. 805–840, ja Mitsilegas, V., "Mutual Recognition and Fundamental Rights in EU Criminal Law", teoksessa Iglesias Sánchez, S. ja González Pascual, M., *Fundamental Rights in the EU Area of Freedom, Security and Justice*, Cambridge University Press, 2021, s. 235–271, erityisesti s. 270–271.

²⁸ Ks. puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan 13 perustelukappale.

²⁹ Ks. vastaavasti tuomio Openbaar Ministerie (Laillisesti perustettu tuomioistuin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa), 83, 86 ja 102 kohta ja tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus), 68 kohta.

käyttöön eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen yhteydessä. Samoin kuin unionin tuomioistuin tässä yhteydessä huomautti, olen sitä mieltä, että riippumatta siitä, miten vakavia rakenteelliset tai yleiset puutteet voivat ollakaan, pelkästään se, että puutteita on olemassa, ei välttämättä vaikuta jokaiseen ratkaisuun, jonka asianomaisen jäsenvaltion tuomioistuimet saattavat kussakin yksittäistapauksessa tehdä.³⁰

52. Juuri tämän vuoksi tutkinnan toinen ja tapauskohtainen vaihe on eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen yhteydessä välttämätön, ja tämän vuoksi se on välttämätön myös puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä.

53. Unionin tuomioistuimen tuomiolla OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset)³¹ tai sillä, ettei puitepäätökseen 2008/909 sisälly eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen johdanto-osan kymmenettä perustelukappaletta vastaavaa perustelukappaletta, ei nähdäkseen ole vaikutusta tähän toteamukseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vetoaa molempiin näistä seikoista tukeakseen näkemystään siitä, että tutkinnan ensimmäisen vaiheen suorittaminen riittää.

54. Ensinnäkin tuomiosta OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) on todettava, että unionin tuomioistuin selitti tässä tuomiossa – lyhyesti sanottuna –, mitä vaatimuksia eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa puitepäätöksessä tarkoitetun pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen on täytettävä, jotta sitä voidaan pitää riippumattomana ja jotta se kykenee siten antamaan eurooppalaisia pidätysmääräyksiä, jotka voivat saada aikaan oikeusvaikutuksia, joita unionin oikeudessa liitetään niihin. Näissä asioissa kyseessä olleet syyttäjäviranomaiset eivät täyttäneet näitä vaatimuksia, minkä vuoksi niitä ei voitu pitää eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa puitepäätöksessä tarkoitettuina pidätysmääräyksen antaneina oikeusviranomaisina.

55. Reaktiona tähän tuomioon unionin tuomioistuin joutui pohtimaan kysymystä siitä, merkitseekö kyseisessä asiassa tehty päätelmä sitä, että jos lainkäyttövallan riippumattomuuteen liittyviä rakenteellisia tai yleisiä puutteita havaitaan, nämä puutteet merkitsevät sitä, että *kaikki* asianomaisen jäsenvaltion tuomioistuimet menettävät asemansa pidätysmääräyksen antaneina oikeusviranomaisina, ja että täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen ei siksi tarvitse suorittaa tutkinnan toista vaihetta, joka on eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevan kirjoittamattoman poikkeuksellista kieltäytymistä koskevan perusteen taustalla.³²

56. Unionin tuomioistuin vastasi tähän kieltävästi. Se selitti, ettei tuomiossa OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) tehdyssä päätelmässä tukeuduttu kyseessä olevan kansallisen järjestelmän riippumattomuuteen liittyviin rakenteellisiin tai yleisiin puutteisiin vaan siihen tosiseikkaan, että kyseessä olevat syyttäjäviranomaiset toimivat sellaisen toimeenpanovallan edustajan alaisuudessa, joka saattoi antaa niille määräyksiä sen osalta, pitäisikö tietyssä asiassa antaa eurooppalainen pidätysmääräys vai ei.³³

57. Edellä mainitun kirjoittamattoman perusteen, joka koskee poikkeuksellista kieltäytymistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, käyttöön ottamiseen johtaneet tilanteet liittyvät sitä vastoin skenaarioon, jossa eurooppalaisen pidätysmääräyksen on antanut

³⁰ Ks. esim. tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus), 42 kohta.

³¹ Tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456).

³² Tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus), 33 kohta.

³³ Tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus), 48 ja 50 kohta.

tuomioistuinin, jonka rakenteellista riippumattomuutta toimeenpanovallan edustajista ei prima facie ole syytä epäillä juuri sen vuoksi, että se on tuomioistuin eikä syyttäjäviranomaisen. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että tätä oletettavaa voidaan testata ainoastaan poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa tuomioistuinjärjestelmään sellaisenaan liittyy rakenteellisia tai yleisiä puutteita, joista aiheutuu epäilyjä siitä, miten tähän järjestelmään kuuluvat tuomioistuimet *tosiasiallisesti* toimivat. Koska tällaisilla rakenteellisilla tai yleisillä puutteilla voi kuitenkin olla erilainen vaikutus kyseiseen tuomioistuinjärjestelmään kuuluviin eri toimijoihin, on tarpeen osoittaa paitsi se, että puutteita on olemassa (ensimmäinen vaihe), myös se, että puutteet ovat omiaan vaikuttamaan tai että ne ovat jo vaikuttaneet käsiteltävänä olevaan yksittäiseen asiaan (toinen vaihe).

58. Nähdäkseni puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä on sovellettava samaa päättelyä. Tätä välinettä sovellettaessa turvaudutaan jäsenvaltioiden sellaisten tuomioistuinten antamien tuomioiden vastavuoroiseen tunnustamiseen, joiden riippumattomuutta ei voida epäillä muutoin kuin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Kuten edellä jo huomautettiin, koska näillä poikkeuksellisilla olosuhteilla voi olla erilainen vaikutus tuomioistuinlaitoksessa tuomion antaneessa jäsenvaltiossa, johon puutteet vaikuttavat, on tutkittava, millaisia konkreettisia vaikutuksia niillä yksittäisessä asiassa on.

59. Toiseksi – ja toisin kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää – päätelmään siitä, onko tutkinnan *molemmat* vaiheet suoritettava, ei vaikuta se, ettei puitepäätökseen 2008/909 sisälly eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen johdanto-osan kymmenettä perustelukappaletta vastaava perustelukappale. Tässä perustelukappaleessa todetaan, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan järjestelyn soveltaminen sellaisenaan ”voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti” SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja SEU 7 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

60. Pitää paikkansa, että unionin tuomioistuin tukeutui tähän johdanto-osan perustelukappaleeseen todetessaan tuomiossa Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), ettei tutkinnan toista vaihetta ole tarpeen suorittaa, jos neuvosto SEU 7 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn päätteeksi keskeyttää eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen soveltamisen tietyn jäsenvaltion osalta.³⁴

61. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että se, ettei puitepäätöksessä 2008/909 ole tällaiseen menettelyyn viittaavaa sääntöä, merkitsisi sitä, että menettely voitaisiin korvata kansallisen tuomioistuimen ratkaisulla.

62. Unionin tuomioistuin totesi erittäin selkeästi eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen yhteydessä, että se, että tutkinnan toista vaihetta ei suoritettaisi, johtaisi siihen, että tietyn jäsenvaltion tuomioistuinten antamiin ratkaisuihin ei yleisesti sovellettaisi keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteita (mitä ei voida hyväksyä).³⁵

63. Olen sitä mieltä, että tämä sama huomautus pitää paikkansa myös puitepäätöksen 2008/909 osalta. Kuten Alankomaiden ja Puolan hallitukset ja komissio totesivat, se seikka, ettei SEU 7 artiklan 2 kohdassa määrättyyn keskeyttämismekanismiin viitata nimenomaisesti tällaisessa johdetun oikeuden säännöksessä, ei muuta sitä seikkaa, että soveltamisen *yleinen* keskeyttäminen jonkun jäsenvaltion osalta voi seurata ainoastaan tämän mekanismin soveltamisesta.

³⁴ Tuomio Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), 70–72 kohta.

³⁵ Ks. vastaavasti tuomio Openbaar Ministerie (Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen riippumattomuus), 43 kohta.

64. Kun lopuksi on kyse ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksestä siitä, onko kansallisten tuomioistuinten suoritettava tutkinnan ensimmäinen vaihe vai onko kyse unionin oikeuden tulkinnasta, joka kuuluu yksin unionin tuomioistuimelle, ymmärrän täysin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen huolen tämän ratkaisun merkityksellisyydestä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ehdotuksesta (kuten neljännen kysymyksen sanamuodosta kuvastuu),³⁶ jonka mukaan tällainen ratkaisu olisi tehtävä yhtenäisesti, jotta oikeudellinen epävarmuus Euroopan unionissa voidaan välttää, huomautan, että tällainen yhdenmukainen ratkaisu voi seurata ainoastaan edellä mainitusta SEU 7 artiklan 2 kohtaan perustuvasta menettelystä, joka johtaa siihen, että tietyn välineen soveltaminen keskeytetään jonkun jäsenvaltion osalta. Jos tällaista ratkaisua ei ole tehty, puitepäätöstä 2008/909 sovelletaan edelleen. Edellä esiin tuotujen syiden vuoksi katson kuitenkin, että tämän puitepäätöksen 3 artiklan 4 kohtaan sisältyvässä perusoikeuslausekkeessa säädetään täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen mahdollisuudesta – ja itse asiassa veloitteesta – estää oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden aiempien loukkausten sietäminen kieltäytymällä tunnustamasta tuomiota ja panemasta rangaistusta täytäntöön edellä tässä ratkaisuehdotuksessa kuvailluissa olosuhteissa.

65. Huomautan tältä osin, että vaikka kysymys siitä, onko tässä asiassa kyseessä olevaa kirjoittamatonta perustetta kieltäytyä poikkeuksellisesti eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta mahdollista soveltaa yleisesti puitepäätöksen 2008/909 yhteydessä, ja niistä edellytyksistä, joiden täytyessä sitä sovelletaan, on unionin oikeuden tulkintaan liittyvä seikka, johon unionin tuomioistuin voi ottaa kantaa vastatessaan SEUT 267 artiklan mukaisesti esitettyyn kysymykseen, sen ratkaiseminen, onko tätä perustetta sovellettava tietyssä asiassa, riippuu kyseessä olevan asian tosiseikoista, ja se on unionin oikeuden soveltamista koskeva seikka, joka kuuluu yksinomaan kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan.³⁷ Tämä pitää paikkansa paitsi silloin, kun kyse on tutkinnan tietyn asian konkreettisia olosuhteita koskevasta toisesta vaiheesta, myös silloin, kun kyse on ensimmäisestä vaiheesta ja sen ratkaisemisesta, onko tässä asiassa olemassa tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmään liittyviä yleisiä tai rakenteellisia puutteita. Tämän lähtökohtaisen oletaman mukaisesti eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaan puitepäätökseen liittyvässä oikeuskäytännössä, johon tässä ratkaisuehdotuksessa on viitattu, kansalliselle tuomioistuimelle annetaan ohjeita seikoista, jotka tässä tarkoituksessa on otettava huomioon.³⁸

66. Edellä esitetyn perusteella päättelen, että puitepäätöksen 2008/909 3 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että tilanteissa, joissa tässä välineessä asetetaan täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle velvoite tunnustaa tuomio ja panna rangaistus täytäntöön ja joissa *ensinnäkin* tällä viranomaisella on näyttöä tuomion antaneen jäsenvaltion lainkäyttövallan riippumattomuuteen liittyvistä rakenteellisista tai yleisistä puutteista, se voi kieltäytyä tällaisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta vain, jos se *toiseksi* päättelee, että asian konkreettisissa olosuhteissa on painavia perusteita uskoa, että tämän henkilön perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa

³⁶ Panen merkille, että neljäs kysymys on esitetty ainoastaan toissijaisesti siltä varalta, että unionin tuomioistuin vastaisi ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen siten, että täytäntöönpanosta vastaava viranomainen ei voi kieltäytyä hyväksymästä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa pyyntöä viittaamalla (yksinomaan) rakenteellisten tai yleisten puutteiden olemassaoloon (koska ymmärtääkseni ennakkoratkaisuapyytäneen tuomioistuimen mielestä tämä arviointi ei kuulu kansalliselle tuomioistuimelle vaan unionin tuomioistuimelle).

³⁷ Ks. tuomio 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ym. (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja vastaavasti tuomio 6.10.2021, Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁸ Ks. esim. tuomio Openbaar Ministerie (Laillisesti perustettu tuomioistuin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa), 78–80 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

ilmaistua perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on loukattu, kun otetaan huomioon muun muassa asianomaisen tuomitun henkilön antamat relevantit tiedot tavasta, jolla häntä koskevaa rikosasiaa käsiteltiin..

D Asiassa merkityksellinen ajankohta

67. On vielä vahvistettava, mikä on merkityksellinen ajankohta, joka huomioon ottaen edellä mainitun kirjoittamattoman perusteen soveltamista on tarkasteltava ja joka huomioon ottaen nyt käsiteltävässä asiassa puheena ollut kaksivaiheinen tutkinta on suoritettava.

68. Pääasian olosuhteissa erityisesti esiin nouseva kysymys koskee sitä, onko tämä ajankohta joko se, jona annettiin alkuperäinen tuomio, jolla MD:lle määrättiin vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus, vai voisiko se olla myös ajankohta, jona ehdollinen rangaistus määrättiin täytäntöönpantavaksi, tai voiko kyse kolmanneksi olla jopa ajankohdasta, jona ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava kyseessä olevan rangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva pyyntö.

69. Huomautan, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen yksilöimän *ensimmäisen* ajankohdan merkityksellisyyteen ei liity erityisiä ongelmia. Ymmärrän asian niin, että MD:lle määrättiin tänä ajankohtana oikeudenkäynnin, jossa MD:n syyllisyyttä arvioitiin, päätteeksi kyseessä oleva vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus. Tällaisessa menettelyssä on ilman muuta tarjottava asianmukaiset menettelylliset takeet, mukaan lukien perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistettu oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, mistä pääasiassa on kyse. Kuten myös komissio ja Puolan hallitus ovat esittäneet, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkastelemaa kirjoittamatonta perustetta sovellettaessa on siten otettava loogisesti huomioon tilanne tuomion antaneessa jäsenvaltiossa tämän menettelyn ajankohtana ratkaistaessa, käytiinkö menettely tilanteessa, jonka taustalla olivat tuomion antaneen jäsenvaltion lainkäyttövallan riippumattomuuteen liittyvät rakenteelliset tai yleiset puutteet, ja vaikuttivatko nämä puutteet lisäksi konkreettisesti MD:n perusoikeuteen oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

70. Jos kansallinen tuomioistuin katsoo, että kaksivaiheinen tutkinta johtaa myöntävään vastaukseen, olen sitä mieltä, että – kuten myös komissio esittää – alkuperäisen tuomion jälkeen annettujen myöhempien ratkaisujen tutkiminen on tarpeetonta, koska mahdollisuus tunnustaa ja panna ne täytäntöön riippuu mahdollisuudesta tunnustaa ja panna täytäntöön alkuperäinen tuomio.

71. Jos alkuperäisen tuomion osalta tehty arviointi jättää kuitenkin avoimeksi mahdollisuuden tunnustaa ja panna se täytäntöön, herää kysymys, voidaanko kyseessä olevaa kirjoittamatonta perustetta soveltaa siten, että huomioon otetaan tilanne tuomion antaneessa jäsenvaltiossa silloin, kun ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva määräys annettiin (edellä 68 kohdassa mainittu *toinen* ajankohta).

72. Puolan hallituksen ja komission näkemykset eroavat toisistaan tältä osin. Komissio katsoo, että kyseinen ajankohta on merkityksellinen (joskin vain toissijaisesti, kuten juuri edellä selitin 70 ja 71 kohdassa), kun Puolan hallitus taas esittää vastakkaisia perusteluja.

73. Olen lähtökohtaisesti samaa mieltä komission kanssa, vaikkakin nyansoin tätä huomautusta tarkemmin jäljempänä.

74. Väitteensä, jonka mukaan edellä mainituista ajankohdista toinen ei ole merkityksellinen, tueksi Puolan hallitus toteaa, että ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva määräys ei täytä puitepäätöksen 2008/909 1 artiklan a alakohdassa tarkoitettua tuomion määritelmää ja että se ei siksi kuulu tämän välineen soveltamisalaan.

75. Pitää tältä osin paikkansa, että puitepäätöstä 2008/909 sovelletaan sen 3 artiklan 3 kohdan mukaan ”ainoastaan tässä puitepäätöksessä tarkoitettuun tuomioiden tunnustamiseen ja rangaistusten täytäntöönpanoon”. Sen 1 artiklan a alakohdassa tuomio määritellään siten, että sillä tarkoitetaan ”tuomion antaneen valtion tuomioistuimen antamaa lainvoimaista päätöstä tai määräystä, jolla luonnolliselle henkilölle määrätään rangaistus”. Pitää myös paikkansa, että kyseessä oleva rangaistus määrättiin MD:lle alkuperäisessä tuomiossa, kun taas myöhemmässä määräyksessä ehdollinen rangaistus ainoastaan määrättiin pantavaksi täytäntöön.

76. Tämä huomautus ei mielestäni kuitenkaan tarkoita sitä, ettei tällä määräyksellä olisi puitepäätöksen 2008/909 soveltamisen kannalta mitään merkitystä.

77. Huomautan komission tavoin, että nyt käsiteltävässä asiassa tuomio, jossa rangaistus on määrätty, voisi johtaa puitepäätöksen 2008/909 tunnustamisjärjestelmän soveltamiseen käytännössä ainoastaan, jos ehdollinen rangaistus on kyseessä olevalla määräyksellä määrätty pantavaksi täytäntöön, koska ennen sen antamista MD:llä ei ollut vielä velvollisuutta alkaa suorittaa hänelle määrättyä rangaistusta. Tämän vuoksi juuri tämä määräys (kun sitä tarkastellaan yhdessä alkuperäisen tuomion kanssa) johtaa täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen velvoitteeseen panna määrätty rangaistus täytäntöön sikäli kuin sovellettavat edellytykset täyttyvät. Nähdäkseni tämä riittää siihen, että ainakaan analyysin tässä vaiheessa edellä 68 kohdassa yksilöidyn toisen ajankohdan merkityksellisyyttä ei suljeta pois, kun tarkastellaan kyseessä olevaa kirjoittamatonta perustetta kieltäytyä poikkeuksellisesti puitepäätöksen 2008/909 mukaisesta pyynnöstä.

78. Puolan hallitus väittää kuitenkin myös, että edellä toiseksi mainittuna ajankohtana tuomion antaneessa jäsenvaltiossa vallinneen tilanteen tarkastelemisella ei ole merkitystä, koska ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevalla määräyksellä ei muutettu määrätyn rangaistuksen luonnetta tai määrää. Tämän vuoksi tilanteen tarkasteleminen on lyhyesti ilmaistuna tarpeetonta. Puolan hallitus selitti edelleen, että sovellettavien kansallisten säännösten mukaan ehdollinen rangaistus on määrättävä täytäntöönpantavaksi, jos asianomainen henkilö on syylistynyt koeaikana tahalliseen rikokseen.³⁹ Puolan hallitus huomautti lopuksi, ettei kansallisella tuomioistuimella ole tällaisessa tilanteessa harkintavaltaa, vaan sen on määrättävä ehdollinen tuomio pantavaksi täytäntöön.

79. Huomautan, että unionin tuomioistuin käsitteli jokseenkin samankaltaista tilannetta tuomiossa *Ardic*.⁴⁰ Tässä asiassa vapaudenmenetyksen käsittävä ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön, koska asianomainen henkilö ei noudattanut koeaikaa koskevia ehtoja. Tämä henkilö osallistui oikeudenkäyntiin, jossa tuomio, jossa vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus määrättiin, annettiin, mutta hän ei osallistunut myöhempään menettelyyn, jossa kyseinen ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön. Unionin tuomioistuinta pyydettiin tässä tilanteessa ratkaisemaan, voiko se, että asianomainen henkilö oli poissa myöhemmästä menettelystä, jossa kyseinen ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi

³⁹ Puolan hallituksen mukaan tämä seuraa 6.6.1997 annetun rikoslain (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny) 75 §:stä.

⁴⁰ Tuomio 22.12.2017, *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026; jäljempänä tuomio *Ardic*).

täytäntöön, muodostaa tietyin edellytyksin eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 a artiklan 1 kohdan mukaisen perusteen kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.

80. Unionin tuomioistuin vastasi kieltävästi ja selitti, että kyseistä kieltäytymisperustetta koskeva tarkastelu voi liittyä ainoastaan ratkaisuun, joka on tehty menettelyssä, jossa asianomainen henkilö ei ole läsnä ja jossa syyllisyyskysymys ratkaistaan lainvoimaisesti ja määrätään tarvittaessa vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus. Tämä peruste ei sitä vastoin koske vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanosta tai soveltamisesta tehtyjä ratkaisuja muutoin kuin silloin, kun sillä muutetaan joko kyseisen rangaistuksen luonnetta tai määrää ja kun sen antaneella viranomaisella oli tältä osin harkintavaltaa.⁴¹

81. Asiakirja-aineistosta ilmenee, ettei tässä asiassa kyseessä olevalla määräyksellä, jolla ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön, muuteta määrätyn rangaistuksen luonnetta tai määrää. Puolan hallitus totesi, ettei kansallisella tuomioistuimella ole ollut harkintavaltaa sen osalta, antaako se määräyksen vai ei, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava.

82. Tämä ei nähdäkseni kuitenkaan merkitse sitä, että ratkaisun antaneen jäsenvaltion niiden olosuhteiden tarkastelu, jotka johtivat ehdollisen rangaistuksen määräämiseen täytäntöönpantavaksi, olisi väistämättä merkityksetöntä tarkasteltaessa sitä, voidaanko kirjoittamatonta perustetta, joka koskee poikkeuksellista kieltäytymistä tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta, soveltaa yksittäistapauksessa. Syy on se, että kyseinen henkilö voi esittää seikkoja, jotka viittaavat siihen, että ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpantavaksi määräämiseen johtanut ratkaiseva seikka perustui aiemmin mainittuihin yleisiin tai rakenteellisiin puutteisiin.

83. Ennakkoratkaisupyyntöissä ei kuitenkaan ole tällaisia seikkoja eikä siinä ole täsmennetty, mikä oli se ratkaiseva seikka, jonka takia ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön.

84. Syyt ehdollisen rangaistuksen määräämiseen täytäntöönpantavaksi voivat olla moninaiset ja perustua sovellettavaan kansalliseen oikeuteen. Puolan hallituksen esittämien, edellä 78 kohdassa kuvattujen selitysten perusteella ymmärrän, että kyseessä olevan kaltainen täytäntöönpantavaksi määrääminen on automaattinen seuraus uuden tahallisen rikoksen tekemisestä.

85. Jos ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antaminen on tahalliseen rikokseen syyllistymisen välttämätön seuraus, katson, kuten komissio keskeisesti väittää, että tuomitsemisen olosuhteet (ja siis uuden rikostuomion ajankohta) ovat relevantteja kyseisen kirjoittamattoman poikkeuksellisen perusteen toissijaisen soveltamisen kannalta, jos täytäntöönpanevalle viranomaiselle esitetty näyttö antaa aiheutta tällaiseen lähestymistapaan.

86. Jos todetaan, että ratkaisun antaneen jäsenvaltion lainkäyttövaltaan vaikuttavat rakenteelliset tai yleiset puutteet vaikuttivat kyseisen henkilön oikeuteen oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin uudessa menettelyssä, jossa hänet tuomittiin uudesta rikoksesta, tällä on väistämättä vaikutuksia arvioitaessa ehdollisen rangaistuksen määräämistä pantavaksi täytäntöön, kun on kyse

⁴¹ Ks. myös tuomio LU ja PH, 53 kohta.

puitepäätöksen 2008/909 mukaisesta tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta järjestelmästä. Asia on näin, koska täytäntöönpanosta ei olisi määrätty ilman uutta rikostuomiota.⁴²

87. Edellä 68 kohdassa mainitusta *kolmannesta ajankohdasta* eli ajankohdasta, jona täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on päätettävä tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta, totean sitä vastoin Puolan hallituksen ja komission tavoin, etten näe sen olevan merkityksellinen kyseessä olevan kirjoittamattoman perusteen soveltamisen kannalta, koska tilanne tuomion antaneessa jäsenvaltiossa kyseisenä ajankohtana ei voi vaikuttaa taannehtivasti siellä jo päätökseen saatettuun rikosoikeudelliseen menettelyyn.⁴³

88. Edellä esitetyn perusteella katson, että silloin kun tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva puitepäätöksen 2008/909 mukainen pyyntö koskee tuomiota, jossa on määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä – alun perin ehdollinen – rangaistus, joka myöhemmin on määrätty pantavaksi täytäntöön, kun rangaistuksen luonnetta tai määrää ei ole muutettu, kirjoittamattoman perusteen, joka koskee poikkeuksellista kieltäytymistä tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta, sellaisena kuin se on kuvattu edellä 66 kohdassa, soveltamista olisi tarkasteltava ja sen perustana oleva kaksivaiheinen tutkinta olisi suoritettava siten, että huomioon otetaan alkuperäisen tuomion, jossa vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus määrättiin, antamisajankohta. Jos tämä tutkinta ei johda päätelmään siitä, että tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydyttävä, sama tutkinta on suoritettava, jos täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion viranomaisella on näyttöä, joka antaa siihen aiheutta, siten, että huomioon otetaan ajankohta, jolloin tapahtui ratkaiseva seikka, jonka takia ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön.

V Ratkaisuehdotus

89. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Landgericht Aachenin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöön panemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/909/YOS 3 artiklan 4 kohtaa

on tulkittava siten, että tilanteissa, joissa tässä puitepäätöksessä asetetaan täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle velvoite tunnustaa tuomio ja panna rangaistus täytäntöön ja joissa *ensinnäkin* tällä viranomaisella on näyttöä tuomion antaneen jäsenvaltion lainkäyttövallan riippumattomuuteen liittyvistä rakenteellisista tai yleisistä puutteista, se voi kieltäytyä tällaisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta vain, jos se *toiseksi* pääättelee, että asian konkreettisissa olosuhteissa on painavia perusteita uskoa, että tämän henkilön Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa ilmaistua perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on loukattu, kun otetaan huomioon muun muassa asianomaisen tuomitun henkilön antamat relevantit tiedot tavasta, jolla häntä koskevaa rikosasiaa käsiteltiin.

⁴² Ks. analogisesti tuomio LU ja PH (65-68 ja 70 kohta), jossa poissa olevalle määrätty rangaistus, jota ilman ehdollista vankeusrangaistuksen, jonka täytäntöön panemiseksi oli annettu eurooppalainen pidätysmääräys, ei olisi määrätty pantavaksi täytäntöön, kuuluu puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklassa tarkoitettuun käsitteeseen päätökseen johtanut menettely.

⁴³ Lisään, että toisin kuin eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätös, puitepäätös 2008/909 ei johda rangaistukseen tuomitun henkilön siirtämiseen *täytäntöönpanojäsenvaltiosta tuomion antaneeseen jäsenvaltioon vaan päinvastoin* tai että siihen ei liity lainkaan siirtämistä, jos MD:n kaltainen asianomainen henkilö jo oleskelee täytäntöönpanojäsenvaltiossa.

Silloin kun tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva puitepäätöksen 2008/909 mukainen pyyntö koskee tuomiota, jossa on määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä – alun perin ehdollinen – rangaistus, joka myöhemmin on määrätty pantavaksi täytäntöön ilman, että sen luonnetta tai määrää olisi muutettu, edellä mainittu kaksivaiheinen tutkinta on suoritettava siten, että huomioon otetaan ajankohta, jona alkuperäinen tuomio, jossa rangaistus määrättiin, annettiin. Jos tämä tutkinta ei johda päätelmään siitä, että tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydyttävä, sama tutkinta on suoritettava, jos täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion viranomaisella on näyttöä, joka antaa siihen aihetta, siten, että huomioon otetaan ajankohta, jolloin tapahtui ratkaiseva seikka, jonka takia ehdollinen rangaistus määrättiin pantavaksi täytäntöön.